

Liečba hemoroidov a príbuzných ochorení konečníka – prehľad voľne predajných prípravkov

PhDr. Marta Martinčeková

Univerzitná lekárka, Bratislava

Zlatá žila (hemoroidy), najčastejšie ochorenie konečníka. Približne u 40 % ľudí v určitom období života spôsobuje ťažkosti – hovoríme o ľudovej chorobe. Možno hovoriť aj o civilizačnej chorobe. Vznik zlatej žily ovplyvňuje niekoľko faktorov: dedičnosť sedavá a stojatá práca, nesprávna životospráva, zápcha, hnačky, tehotenstvo. Zlatá žila nie je choroba uzatvárajúceho mechanizmu konečníka, chorobou sa stáva vtedy, ak sa vyduť zväčší, sliznica sa zapáli a objavia sa ťažkosti.

Kľúčové slová: hemoroidy, liečba, lokálne prípravky, perorálne prípravky.

Treatment of hemorrhoids and related disorders rectum – overview of OTC products

Piles (hemorrhoids) are the most common disease of the rectum. Approximately 40% of people are affected by it over a certain period of life – we are talking about a folk illness or about a lifestyle disease. Formation of hemorrhoids is influenced by several factors: heredity, sedentary and stagnant work, improper diet, constipation, diarrhea, pregnancy. Hemorrhoids are not a part of mechanism closing of the rectum, it becomes disease if the aneurysm enlarges, mucosa inflames and there are difficulties.

Key words: hemorrhoid treatment, topical medicines, oral medicines.

Prakt. lekár., 2012, 2(3): 118–119

Čo sú hemoroidy?

V bohato prekrvených dolných častiach konečníka sa môžu za určitých okolností rozšíriť žily podobne, ako vznikajú krčkové žily (varixy) na dolných končatinách. Žily sú dlhodobo stláčané, prítok krvi je v nich znížený a krv sa v nich hromadí. Žilové pletence v oblasti análneho otvoru sa rozšíria a vznikajú hemoroidy. Označujeme ich tiež ľudovo *zlatá žila*. Je to pomerne časté ochorenie, ktoré sa vyskytuje u viac než 50 % populácie, o niečo častejšie u mužov ako u žien. Objavujú sa väčšinou medzi 25 a 55 rokom života, u mladších ako 15 rokov sa vyskytujú len vzácné.

Vnútročné hemoroidy sa nachádzajú smerom dovnútra od análneho zvierača, sú uložené pod sliznicou. Spočiatku o nich nemusíme ani vedieť, kým sa neprejavia krvácaním (stena žil je oslabená a môže pri ťažkom vyprázdňovaní praskať), krv v stolici je čerstvá, teda červená. Neskôr sa môžu vyklenúť a zostupovať postupne až do análneho otvoru, čo býva veľmi bolestivé.

Voľným okom môžeme vidieť tzv. vonkajšie hemoroidy v ústí análneho otvoru. Vidíme ich ako purpurové mäsité zdurenia tvorené rozšírenými žilami. Môžu sa veľmi bolestivo zapáliť, a taktiež krváčať. Napokon, latinský výraz *haimor-rhoides flebes*, pochádzajúci z gréčtiny, doslova znamená krvácajúce žily. Po čase sa môžu zväčšiť a stvrdnúť (opuchnúť) a vyprázdňovanie je bolestivé, dokonca i sedenie či chôdza sa stávajú oveľa nepríjemnejšími.

Treba si uvedomiť, že krv v stolici môže okrem hemoroidov signalizovať aj iné ochorenia, napríklad črevné polypy, dokonca aj nádorové ochorenie. Vhodné je preto pri takomto podo-

zrení včas vyhľadať lekára. Ak sa krv objaví hneď v prvej časti stolice, ide väčšinou o krvácanie z hemoroidov, ak sa krv objaví až za stolicou, býva zdroj vyššie, t. j. v hrubom čreve.

Trhlina (fisúra) konečníka

Často sa u pacientov obracajúcich sa na odborného lekára s ťažkosťami zlatej žily (hemoroidmi) stáva, že ide o príznaky iného ochorenia. Diagnózou najčastejšie býva trhlina (fisúra), príčinou ktorej je, že v konečníku sa nachádza rana, ktorá sa hojí pomaly, alebo vôbec. Príčinami vzniku trhlín sú – tvrdá stolica, časté hnačky, mechanické zaťaženie konečníka, prípadne stres. Silnú pichavú bolesť, krvácanie, spôsobuje stále napätie konečníka, preto pri každej stolici sa otvorí trhlina. Dlhodobé trhliny spôsobujú zúženie zvierača konečníka, zrasty, deformácie a trvalé následky.

Prejavy hemoroidov

Môžeme hovoriť o niekoľkých štádiách tohto ochorenia. V prvom štádiu vnútorných hemoroidov sú príznaky dosť neurčité, cítíme len nepohodlie, tzv. diskomfort, bolesť nie je výrazná alebo celkom chýba, občas sa môže vyskytnúť krv v stolici alebo na toaletnom papieri. V druhom štádiu už dochádza k vyklenutiu žily pri tlačení, tá sa však spontánne opäť vtiahne. V tomto štádiu pocítujeme už aj silnejšie svrbenie, pálenie a krvácanie. V treťom štádiu sa vyklenutie už samé nevráti, ale je možné ho manuálne vtlčiť späť. Krvácanie je už menej časté a okrem krvi a občasnej bolesti sa objavuje mokvanie a hlienovitý výtok zo zlatej žily. Pozorujeme aj zdurenie a opuch zapáleného

konečníka. Posledným štádiom je trvalé vyklenutie žily. Je charakterizované ťažšími zápalovými procesmi, flegmónou, abscesmi, gangrénou i trhlinou konečníka.

Nepríjemné sú komplikácie, a to najmä trombotizácia – vytvorenie krvnej zrazeniny vnútri hemoroidu, čo sa prejavuje ako bolestivá, zapálená zdurenina. Ďalšou nepríjemnosťou môže byť sťaženie vyprázdňovania čriev. Hemoroidy často bránia ľuďom, aby sa dôkladne vyprázdňovali. Môžu blokovať análny otvor a sťažovať vyprázdňovanie. Iritácia análneho otvoru hemoroidmi môže vyvolať zápchu reflexným spazmom sfinkterov. Zápcha môže vzniknúť i na psychickom podklade, keď sa pacient odmieta poriadne vyprázdniť, pretože sa bojí, aby pri tlaku nepraskli hemoroidy. A tak sa uzatvára bludný kruh. Všetky komplikácie výrazne obťažujú pacienta a súčasne znižujú úspešnosť zákroku chirurga pri operácii a predlžujú hojenie. Najvhodnejšie je liečiť hemoroidy pri ich prvých prejavoch a nečakať, kým sa objavia komplikácie, ktoré pacienta prinútiť bezodkladne navštíviť lekára.

Liečba hemoroidov

V liečbe hemoroidov sa uplatňuje úprava životného štýlu, konzervatívna alebo chirurgická liečba. Konzervatívna liečba spočíva v aplikácii rôznych masť a čapíkov a neodmysliteľnou súčasťou každej liečby je úprava životného štýlu. Medzi lokálne prípravky patria masti a čapíky s protizápalovým a anestetickým účinkom. V rámci voľne predajných produktov ide o niekoľko druhov.

Lokálne prípravky

Faktu ung. a supp.

Faktu je prípravok obsahujúci **účinné látky polikresulén a cinchokaín**. Faktu čapíky sa používajú na liečbu vnútorných hemoroidov, najmä ak sú sprevádzané zápalom a krvácaním. Faktu sa ďalej používa pri vyrážkach a svrbení (análne exémy, pruritus) a pri drobných rankách v oblasti konečníka (análne fisúry a ragády). Mastičku je možné použiť aj vonkajšie hemoroidy. Je dôležité pripomenúť, že pred nanášaním je nevyhnutná dôsledná hygiena konečníka, aplikácia je najvhodnejšia po vyprázdnení a mala by trvať 8 až 10 dní po odznení príznakov. *Polikresulén* je vysokomolekulárna kyselina, ktorá zabezpečuje hodnotu pH 4 v prípravkoch. Je to optimálna kyslosť, ktorá v tkanive zráža bielkoviny, avšak iba tam, kde treba. Pomáha zneškodniť a odstrániť choré a odumreté tkanivá tým, že vyzráža jej bielkoviny, neškodí však bielkovinám zdravého tkaniva v okolí hemoroidálnych uzlíkov. Navyše tiež sťahuje drobné cievy a zastavuje krvácanie. Účinky polikresulénu sú však ešte ďalekosiahlejšie. V okolí postihnutého tkaniva spôsobuje náležité prerušenie, a napomáha tak jeho hojeniu a zaceleniu. Zároveň pôsobí proti baktériám, ktoré by sa mohli zahniezdiť v oslabnutej sliznici a spôsobovali tam zápaly. A navyše schopnosť polikresulénu pôsobiť zvieravo, t. j. adstringentne zamedzuje mokvanie hojajúcich sa rán. Tkanivo sa pod jeho vplyvom rýchlo regeneruje. *Cinchokaín* pôsobí proti bolesti a svrbeniu tým, že dočasne obmedzuje vzrušivosť a vodivosť miestnych senzibilných nervov. Odstráni tak najneprijemnejšie a bolestivé javy sprevádzajúce hemoroidy.

Spofax supp.

Používa sa na potlačanie krvácania vo všetkých štádiách hemoroidov. *Vápenatá soľ oxidovanej celulózy* povzbudzuje proces krvného zrážania pri krvácaní, a tak sa krvácanie zastavuje. *Soli bizmutu* majú sťahujúce účinky, zastavujú krvácanie, pôsobia antisepticky, znižujú podráždenie konečníka a zmiernujú bolesť. Ďalšou látkou je *cinchokaín*, ktorého účinok sme opísali vyššie.

Procto Glyvenol ung., supp.

Krém Procto-Glyvenol je liek na miestnu liečbu vonkajších a vnútorných hemoroidov, ktorý zmierňuje sprievodné svrbenie a bolesti. Čapíky Procto-Glyvenol sa používajú na miestnu liečbu vnútorných hemoroidov a ich sprievodných ťaž-

kostí. Jedna z dvoch aktívnych zložiek (*tribenzozid*) znižuje priepustnosť a zvyšuje napätie najmenších ciev v mieste aplikácie. Okrem toho má inhibičný účinok na celý rad látok, ktoré majú dôležitú úlohu pri zápale a navodení pocitu bolesti. Druhá aktívna zložka (*lidokaín*), lokálne anestetikum, pomáha najmä dosiahnuť rýchlu úľavu pri bolesti a zmierniť nepríjemné príznaky.

Preparation H ung., supp.

Úľava symptómov hemoroidov ako napr. bolesti, dráždenie a svrbenie. Pomáha zmenšiť opuch tkanív, spôsobenom zápalmi. Lubrikans na uľahčenie bolestivého vyprázdňovania čriev. Hemoroidy môžu byť traumatizované predovšetkým v priebehu defekácie, čo vedie ku krvácaniu. Preparation H napomáha hojeniu a pôsobí lokálne lubrikačne s embolizačným účinkom.

Extrakt z kvasnicových buniek znižuje bolesť, pálenie a zmierňuje opuchy. Má zvlhčujúci účinok, čo znižuje bolesť pri vyprázdňovaní.

Olaj zo žraločej pečene priaznivo pôsobí na epitelizáciu pokožky a sliznic.

Dobexil H ung., supp.

Prípravok s obsahom dobesilanu vápenateho a lidokaínu môžu používať dospelí a mladiství ako podpornú liečbu pri hemoroidoch a ďalších ochoreniach konečníka, ako sú bolestivé trhliny kože (análne fisúry) a svrbenie v okolí konečníka (pruritus ani). Potláčajú zápal a mierne príznaky ako sú zdurenie, bolesť a pálenie vo všetkých štádiách týchto ochorení. Sú vhodné najmä v prípade svrbenia. *Dobesilan vápenatý* reguluje porušenú funkciu cievnej steny, znižuje jej priepustnosť a zvyšuje odolnosť. Zmierňuje odbúravanie kolagénu, znižuje viskozitu krvi a zvyšuje prerušenie tkaniva, uľahčuje odtok lymfy a znižuje tvorbu opuchov. *Lidokaín* znižuje reverzibilne vnímavosť senzitivných nervových receptorov a vodivosť citlivých nervových vlákien.

Mastu S ung., supp.

Zmierňuje podráždenie, svrbenie, mokvanie a pálenie. Obsahuje *solí bizmutu, oxid titaničitý, tekutý parafín*. Je dôležité povedať, že by sa nemala používať pri krvácaní, ani pri podozrení na krvácanie. Taktiež nie je vhodné použitie počas tehotenstva, laktácie a deťom a mladistvým. Maximálna možná doba používania je 30 dní.

Z prírodných produktov je potrebné spomenúť prípravky z dubovej kôry vo forme gélov, sedacích kúpeľov.

Systémové prípravky

Veľmi stručne by sme ešte upriamili pozornosť aj na perorálne preparáty s obsahom hesperidínu, diosmínu, troxuretínu, rutínu, pagaštanu konskému, kyseliny askorbovej a pod. Sú to venofarmaká, ktoré zosilňujú stenu periférnych žíl, znižujú permeabilitu (priepustnosť) a fragilitu (krehkosť) kapilár, znižujú tvorbu edémov a majú protizápalové účinky.

Pri prípravkoch obsahujúcich diosmín a hesperidín bol preukázaný ich pozitívny účinok na mikrocirkuláciu, čo vedie k normalizácii priepustnosti kapilár a v konečnom efekte potom ku zmierneniu alebo odstráneniu edémov. Obe zložky blokujú hromadenie krvi v žilách dolných končatín a zvyšujú tiež lymfatický odtok.

Tehotenstvo, laktácia a hemoroidy

Ako všetci dobre vieme, v praxi sa často stretávame s problémom, či ten ktorý produkt môžu použiť naše budúce mamičky a dojčiacie ženy. Bez odporúčania lekára možno aplikovať Preparation H, gély z dubovej kôry.

Záver

Hemoroidy sú problémom iba ľudskej populácie, v zvieracej ríši sú neznáme. To vedie pravdepodobne k záveru, že pri ich výskyte hrajú najväčšiu úlohu naše životné a stravovacie návyky. Dôležité je preto nezaoberať sa len zmiernením príznakov, ale pátrať po príčinách ich vzniku a snažiť sa ich odstrániť. Spektrum liečby hemoroidov je pomerne rozsiahle, snažili sme sa zachytiť najbežnejšie a najčastejšie dostupné preparáty.

Literatúra

1. Kolektív autorov. Žilní onemocnění v klinické praxi, Praha, Grada 2011.
2. www.nobel.sk
3. AISLP a údaje výrobcov uvedených v jednotlivých prípravkoch
4. www.zlatazila.sk
5. www.vulm.cz

PhDr. Marta Martinčeková

Univerzitná lekárka, Bratislava
Ružinovská 4813/12
821 01 Bratislava
maira0208@gmail.com

